

Magma pm

KONSTEN ATT HÅLLAS FLYTANDE

Den finlandssvenska
representationen i EU-valen
1994–2024

MIKKO MAJANDER

magma

Pol. dr Mikko Majander är docent i politisk historia vid Helsingfors universitet och verkar som samhällsanalytiker vid tankesmedjan Magma. Han har publicerat flera böcker, senast *Komplekseja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa* (Siltala 2020) och *Kylmän sodan ja ristiriitojen puole. SDP:n historia 4. 1952–1957* (Siltala 2022).

Majander är en mångsidig samhällsdebattör och politisk kommentator. Till hans arbetsuppgifter inom tankesmedjan har bland annat hört olika slag av opinionsyttringar och valanalyser. I sin senaste Magma-rapport *Syskon, men inte tvillingar* (2023) analyserade Majander bilden av Finland och Sverige i den ömsesidiga mediediskussionen under Natoprocessen.

KONSTEN
ATT HÅLLAS
FLYTANDE

Den finlandssvenska
representationen i EU-valen
1994–2024

Översättning: Jenny Stenberg-Sirén & Olav S. Melin

Uppdaterad upplaga av ”Konsten att hållas flytande. Den finlandssvenska representationen i EU-valen 1994–2019”, tryckt år 2019. Tillgänglig via www.magma.fi.

Form & layout: Oy Nord Print Ab

ISBN: 978-952-7328-41-5 (online)

Publikationer i serien Magma pm 2024

ISSN: 1799-3814 (online)

Innehåll

Demokrati och representation	7
De första Europaparlamentarikerna och EU-valen 1994–1996	8
Bild 1. <i>Europaparlamentsvalen i Finland 1996–2019.....</i>	<i>10</i>
Bild 2. <i>Partiernas väljarstöd i Europaparlamentsvalen 1996–2019.....</i>	<i>11</i>
Med darr på ribban 1999–2019	12
Bild 3. <i>Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2004.....</i>	<i>13</i>
Bild 4. <i>Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2009.....</i>	<i>14</i>
Bild 5. <i>Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2014 (de personliga röstetalen inom parentes).....</i>	<i>14</i>
Bild 6. <i>Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2019 (de personliga röstetalen inom parentes).....</i>	<i>15</i>
Väljarnas lojalitet är guld	16
Bild 7. <i>Väljarstödet för SFP 1995–2023, jämförelse mellan riksdagsval och europaparlamentsval.....</i>	<i>17</i>
Bild 8. <i>Väljarstödet för SFP i för partiet centrala valkretsar 1999–2023.....</i>	<i>18</i>
Bild 9. <i>Partiernas röstetal i riksdagsvalet och i EU-valet 2019 i proportion till varandra .....</i>	<i>19</i>
Behövs det en finlandssvensk röst i Europaparlamentet?	21
Bild 10. <i>Behövs det en finlandssvensk röst i Europaparlamentet?.....</i>	<i>21</i>

Demokrati och representation

En levande och legitim demokrati bygger på att medborgarna litar på de politiska institutionerna och känner sig både hörda av och representerade i dem. Det är ingen självklarhet att systemet fungerar friktionsfritt, inte ens i politiska kulturer som vilar på en stadig demokratisk grund. Detta har varit tydligt under de senaste åren också i den så kallade västvärlden, den traditionella liberala demokratis högborg.

Sårbarheten i en representativ demokrati utkristalliseras i behandlingen av minoriteter och tryggheten av deras rättigheter. Hur ska man undvika att en ”majoritetsdiktatur” får skenbart odiskutabla demokratiska mandat i val? Situationen kan tillspetsas ytterligare då en liten nation blir en del av ett större internationellt sammanhang. Kan de nationella minoriteterna få sin röst hörd då representativiteten mäts med en helt annan måttstock?

Den finlandssvenska befolkningen, som är regionalt koncentrerad till några valkretsar, har numerärt varit tillräckligt stor för att säkra representationen på nationell nivå, framför allt via Svenska folkpartiet, men delvis också via andra partier. Även Åland har sitt eget mandat i riksdagen. Tack vare sin långa medverkan i regeringskoalitionerna genom historien kan SFP sägas ha haft större makt än partiets storlek ger vid handen, åtminstone med tanke på de frågor som är mest centrala för partiet.

I början av 1990-talet profilerade SFP sig som ett starkt EU-positivt parti, som stödde Finlands anslutning till unionen, trots den tvekan som förekom bland partiets jordbrukarmedlemmar. I skuggan av de stora besluten om Finlands internationella position hamnade flera mindre, icke oviktiga frågor, som skulle få sin lösning först senare.

Ur majoritetens synvinkel var det till exempel rätt irrelevant om landet skulle få någon svenskspråkig representant i den nya demokratiska institutionen, Europaparlamentet, medan det ur ett minoritetsperspektiv var en betydande fråga, med ett starkt symbolvärde. Det stod i vilket fall som helst klart att EU med sina direktiv kännbart skulle påverka det finländska samhället.

De första Europaparlamentarikerna och EU-valen 1994–1996

I oktober 1994 röstade finländarna ivrigt (valdeltagandet var 74 %) och med en klar majoritet (56,9 % mot 43,1 %) för en anslutning till Europeiska unionen. Av SFP:s anhängare röstade 85 procent för och på Åland stödde en knapp majoritet (52 %) en anslutning.

I landskapets egen folkomröstning en månad senare röstade nästan tre fjärdedelar för ett EU-medlemskap, men många motståndare torde ha låtit bli att rösta (valdeltagandet var 49 %). Finlands anslutning till EU hade just godkänts i riksdagen med två tredjedelars majoritet (152–45) och medlemskapet gick igenom också i Ålands lagting (med rösterna 26–4).

Partierna räknade sinsemellan ut hur många platser varje parti skulle få av Finlands kvot på 16 platser i EU-parlamentet. I likhet med Vänsterförbundet och De gröna räckte SFP:s krafter till ett mandat, medan Centern fick fem och Samlingspartiet och Socialdemokraterna vardera fyra. På Åland var man besviken över att landskapet inte fick ett eget mandat.

I partierna uppstod en intern kamp och en del stridigheter om vem som skulle få bli Finlands första Europaparlamentariker. I Bryssel och Strasbourg väntade nya intressanta politiska uppgifter, samt betydande personliga förmåner, vilket EU-kritikerna oförtröttligt lyfte fram i kampen mot "EU-eliten".

Efter framgången i presidentvalet i början av året var Elisabeth Rehn självskrivnen för SFP:s plats i parlamentet. Trots att hon siktade på chefsposten vid Unicef valde hon Europaparlamentet i väntan på beslutet från FN:s generalsekreterare. Hon lämnade därmed posten som försvarsminister som hon hade skött i drygt fyra år.

Finlands EU-medlemskap trädde i kraft i början av år 1995 och i samband med kommunalvalet 1996 fick det finska folket för första gången direkt välja EU-parlamentariker. Valdeltagandet uppgick till 60 procent, vilket var förhållandevis högt jämfört med andra länder, men ändå över 10 procentenheter lägre än i det föregående riksdagsvalet och kommunalvalet.

EU-valet var spännande också på andra sätt, eftersom det avvek till formen från andra val. Nu var hela landet en enda valkrets och frågan var om de politiska styrkeförhållandena skulle förändras. För de små partierna var oron stor över om de över huvud taget skulle ta sig över tröskeln till Europaparlamentet. Då hälften av rösterna var räknade rapporterade Helsingin Sanomat att SFP riskerade förlora sin enda plats. Längre fram klarnade det ändå att Astrid Thors kom in som efterträdare till Rehn.

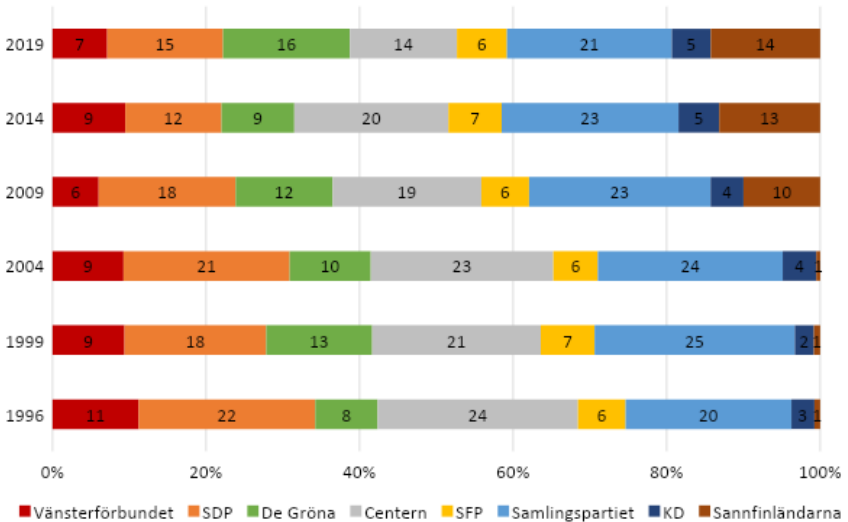
SFP fick alltså kämpa för att behålla sin plats i parlamentet, men även inom partiet var kampen hård. Utöver det imponerande röstsaldot (39 666) fick Thors hjälp av att fördelningen av rösterna till de två männen på andra och tredje plats, Carl-Olaf Homén (24 753) och Ralf Norrman (20 815), blev så jämn. Arja Saijonmaa, Ålands Gunnar Jansson och Ingvar S. Melin blev långt efter med 6 000–7 000 röster.

Bild 1. Europaparlamentsvalen i Finland 1996–2019
– antal platser, väljarstöd (i %) samt antal röster.

	1996			1999			2004		
Samlingspartiet	4	20,2	453 729	4	25,3	313 960	4	23,7	392 771
De Gröna	1	7,6	170 670	2	13,4	166 789	1	10,4	172 844
SDP	4	21,5	482 577	3	17,9	221 836	3	21,3	350 525
Sannfinländarna	0	0,7	15 004	0	0,8	9 854	0	0,5	8 900
Centern	4	24,4	548 041	4	21,3	264 640	4	23,4	387 217
Vänsterförbundet	2	10,5	236 490	1	9,1	112 757	1	9,1	151 291
SFP	1	5,8	129 425	1	6,8	84 153	1	5,7	94 421
Kristdemokraterna	0	2,8	63 279	1	2,4	29 637	0	4,3	70 845
Yht.	16			16			14		
Valdeltagandet		60,3			31,4			41,1	

	2009			2014			2019		
Samlingspartiet	3	23,2	386 416	3	22,6	390 376	3	20,8	380 460
De Gröna	2	12,4	206 439	1	9,3	161 263	2	16,0	292 892
SDP	2	17,5	292 051	2	12,3	212 781	2	14,6	267 603
Sannfinländarna	1	9,8	162 930	2	12,9	222 457	2	13,8	253 176
Centern	3	19,0	316 798	3	19,7	339 895	2	13,5	247 477
Vänsterförbundet	0	5,9	98 690	1	9,3	161 074	1	6,9	126 063
SFP	1	6,1	101 453	1	6,8	116 747	1	6,3	115 962
Kristdemokraterna	1	4,2	69 458	0	5,2	90 586	0	4,9	89 204
Yht.	13			13			13		
Valdeltagandet		40,3			41,0			42,7	

Bild 2. *Partiernas väljarstöd i Europaparlamentsvalen 1996–2019*

Väljarnas lojalitet blev räddningen för SFP. På grund av ett lamt valdeltagande förlorade partiet över 13 000 röster jämfört med riksdagsvalet i mars 1995, men dess procentuella stöd ökade ändå med 0,7 procentenheter. Ett resultat som var åtminstone tillfredsställande, speciellt med tanke på att Jörn Donner drog in över 80 000 röster som kandidat för SDP.

Över 90 procent av alla röster som SFP kammade in kom från kustregionens svenskspråkiga Finland: Helsingfors 18 868 (14,6 %), Nyland 39 397 (30,4 %), Egentliga Finland 10 303 (8,0 %), Vasa valkrets 46 077 (35,6 %) och Åland 6 565 (5,1 %).

Med darr på ribban 1999–2019

De som hade varit oroliga över demokratins tillstånd kunde andas ut över att det första EU-valet i Finland inte blev det kändisval eller protestval som en del hade befarat. Farhågorna besannades dock i juni 1999 då finländarna igen gick till val, den här gången samtidigt som resten av EU-länderna. Och finska folket visade sig vara ”riktiga” européer åtminstone på en punkt: valdeltagandet sjönk till 31,4 procent, lägre än i något riksdagsval i Finland. I EU var det bara britterna och holländarna som hade ett lägre valdeltagande.

SFP hade i varje fall förberett sig väl på att försvara sin position. Partiet slöt ett valförbund med Centern och Kristliga Förbundet och koncentrerade sitt stöd till toppkandidaten Astrid Thors. Hon fick hela 81 092 röster, vilket var tredje mest efter De Grönas Heidi Hautala (115 502) och Samlingspartiets Marjo Matikainen-Kallström (107 444). Också Kristligas Eija-Riitta Korholas 28 095 röster räckte för att bli invald.

SFP:s röstandel på 6,8 procent skulle ha räckt till för att få igenom en kandidat också utan valförbund, men det kunde man ju inte veta i förväg. Man kunde inte heller förutse att det allmänna valdeltagandet skulle sjunka så drastiskt, vilket SFP igen drog nytta av.

I EU-valet 2004 inföll sedan sanningens ögonblick, då partiet inte hade något valförbund att stöda sig på och valdeltagandet steg med tio procentenheter, även om det ändå förblev på modesta 41 procent. Det största hotet utgjordes ändå av att antalet Europaparlamentariker från Finland sjönk från 16 till 14 på grund av EU:s utvidgning.

Jämförelsetalen nedan visar tydligt den hårda kampen om de sista platserna (inom parentes står de personliga röstetalen).

Bild 3. Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2004

12. Eija-Riitta Korhola	(Saml)	98 193	(35 285)
13. Hannu Takkula	(C)	96 804	(32 739)
14. Henrik Lax	(SFP)	94 421	(32 707)
15. Ulpu Iivari	(SDP)	87 631	(35 399)
16. Matti Wuori	(Gröna)	86 422	(24 580)
17. Pekka Reinikainen	(KD)	79 745	(21 772)

Med SFP:s andel av rösterna (5,7 procent) kom Henrik Lax in i parlamentet. Rösterna fördelades ovanligt jämnt över partiets lista och förutom Lax var det endast Håkan Nordman som fick över 7 000 röster (han fick 19 112). De svenska rösterna i parlamentet fick förstärkning av Samlingspartiets nya stjärnskott Alexander Stubb, som blev röstmagnet med 115 000 röster.

Upplägget var ännu mera spännande år 2009 då Finlands kvot i Europaparlamentet igen hade krympt med en plats. En nagelbitare inom SFP blev både frågan om att överhuvudtaget behålla mandatet och frågan om vem som skulle få det. Carl Haglund tog hem segern med knappt 3 000 röster mer än Nils Torvalds (14 044) och Björn Månsson (13 344). Partiets procentuella andel av rösterna steg med de avgörande tiondelarna till 6,1 procent, förbi Vänsterförbundets 5,9 procent. Skillnaden mellan de två partiernas listor blev mindre än 3 000 röster.

Bild 4. Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2009

11. Riikka Manner	(C)	105 599	(37 330)
12. Satu Hassi	(Gröna)	103 220	(57 032)
13. Carl Haglund	(SFP)	101 453	(16 887)
14. Annika Lapintie	(VF)	98 690	(29 112)
15. Kimmo Kiljunen	(SDP)	97 350	(26 936)
16. Risto Penttilä	(C)	96 604	(50 881)

Torvalds kom in som ersättare i Europaparlamentet sommaren 2012, då Haglund valdes till ordförande för SFP och blev försvarsminister. Som sittande parlamentariker var Torvalds ett klart toppnamn i valet 2014 och nu var det tre kvinnor som landade på andra, tredje och fjärde plats: Christina Gestrin (16 427), Britt Lundberg (11 362) och Wivan Nygård-Fagerudd (10 831). Partiet säkrade klart sitt fortsatta mandat med 6,8 procent av alla röster.

Bild 5. Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2014

10. Nils Torvalds	(SFP)	116 747	(29 355)
11. Anneli Jäätteenmäki	(C)	113 298	(59 538)
12. Sampo Terho	(Sannf)	111 229	(33 833)
13. Miapetra Kumpula-Natri	(SDP)	106 391	(40 734)
14. Petri Sarvamaa	(C)	97 594	(37 862)
15. Sari Essayah	(KD)	90 586	(61 264)

Veteranen, 81-åriga Jörn Donner ställde upp för SFP och samlade över 8 500 röster. Alla tiders pott med röster över språkgränsen samlade dock Samlingspartiets Alexander Stubb (148 190). Ett mycket bra resultat fick även Vänsterförbundets unga Li Andersson (47 599), även om det endast räckte till en reservplats. Med tanke på alla dessa resultat kan man säga att EU-valet 2014 var det starkaste ur svenskspråkig synvinkel.

Torvalds och SFP:s fortsatta mandat säkrades 2019 med en betryggande marginal, trots att placeringen var den sista i ordningen av de invalda ledamöterna. Till parlamentet i Bryssel invaldes också Vänsterförbundets tvåspråkiga Silvia Modig med ett anmärkningsvärt högt röstetal.

Bild 6. *Kampen om de sista platserna i Europaparlamentsvalet 2019*

11. Silvia Modig	(VF)	126 063	(51 844)
12. Elsi Katainen	(C)	123 739	(54 627)
13. Nils Torvalds	(SFP)	115 962	(46 473)
14. Alviina Alametsä	(Gröna)	97 631	(13 687)
15. Eija-Riitta Korhola	(Saml)	95 115	(42 872)
16. Sari Essayah	(KD)	89 204	(53 705)
17. Satu Taavitsainen	(SDP)	89 201	(13 360)

Väljarnas lojalitet är guld

EU-valen är speciella och oförutsägbara, vilket visas av att Vänsterförbundet, som vanligen är klart större än SFP, en gång har blivit helt utan mandat. Kristdemokraterna, som i riksdagsvalen tävlar i samma viktclass, har endast ett par gånger via valförbund lyckats få in sin kandidat.

Trots att Modig inte ställer upp för omval kan Vänsterförbundet tryggt förbereda sig för 2024 års europaparlamentsval. I presidentvalet nyligen samlade partiets avgående ordförande Li Andersson över 150 000 röster, vilket var mer än vad SDP:s kandidat mäktade med. Hon ställer nu upp i EU-valet och har strora möjligheter att bli en verklig röstmagnet i ett läge då, framför allt, unga kvinnor identifierar sig med vänstern, oavsett traditionella partigränser.

Konstellationen för SFP är knepigare, trots att det bland partiets kandidater finns namnkunniga kvinnor – med den avgående ordföranden Anna-Maja Henriksson i spetsen. För partiet är medverkan i landets högerregering tillsammans med Sannfinländarna en belastning. Detta har skadat partiets liberala själ och splittrat den potentiella väljarkåren. Understödet i opinionsmätningarna har sjunkit lägre än Kristdemokraternas och är i maj 2024 under fyra procentenheter. För att trygga ett fortsatt mandat i Bryssel borde stödet stiga till närmare sex procentenheter.

I tidigare europaparlamentsval har mobiliseringen lyckats och SFP:s andel av rösterna har varit större än i riksdagsvalet. Detta konkretiserades tydligt i valen 1999 och 2019, då riksdags- och europaparlamentsvalen ordnades med tre månaders mellanrum.

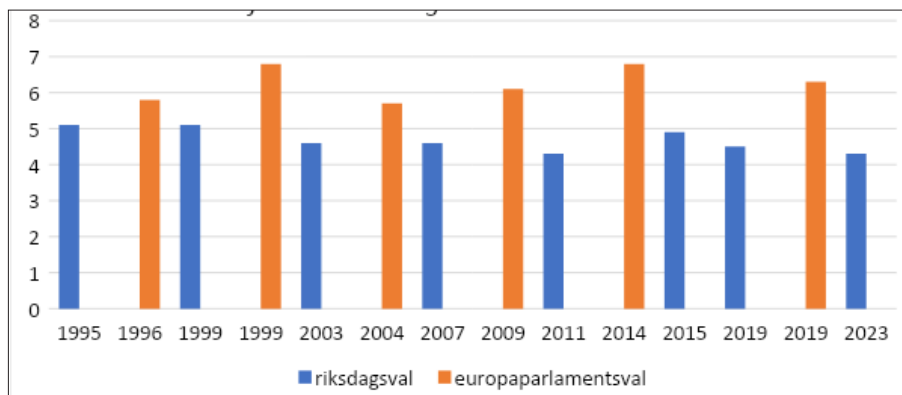

Bild 7. Väljarstödet för SFP 1995–2023, jämförelse mellan riksdagsval och europaparlamentsval

	1995	1996	1999	1999	2003	2004	2007
Riksdagsval	5,1		5,1		4,6		4,6
EU-val		5,8		6,8		5,7	
Valdeltagandet	71,9	60,3	68,3	31,4	69,7	41,1	67,9

	2009	2011	2014	2015	2019	2019	2023
Riksdagsval		4,3		4,9	4,5		4,3
EU-val	6,1		6,8			6,3	
Valdeltagandet	40,3	70,5	41,0	70,1	72,1	42,7	72,0

Ökningen av andelen röster förklaras av att deltagandet i europaparlamentsvalet minskat drastiskt; en minskning som i det svenskspråkiga Finland inte verkar vara lika markant. I Vasa valkrets har SFP utökat sitt relativa stöd med i genomsnitt 4–6 procentenheter jämfört med tidigare riksdagsval. Rösterna på Åland är ett viktigt tillskott i SFP:s ”röstpott”, eftersom hela Finland är ett enda valdistrikt med samma partiindelning.

Bild 8. Väljarstödet för SFP i för partiet centrala valkretsar 1999–2023

	riks	EU	riks	EU	riks	EU
	1999	1999	2003	2004	2007	2009
Helsingfors	9,1	9,0	7,0	5,7	6,0	6,4
Nyland	11,3	13,1	10,3	10,5	9,5	10,5
Egentliga Finland	5,0	7,0	5,3	5,4	5,5	5,9
Vasa valkrets	20,7	23,8	18,6	23,5	20,6	24,0
Åland		75,9		72,2		87,8

	riks	EU	riks	riks	EU	riks
	2011	2014	2015	2019	2019	2023
Helsingfors	5,8	6,9	6,8	5,3	6,2	5,1
Nyland	8,3	10,8	10,2	9,1	10,1	8,7
Egentliga Finland	5,5	6,9	5,0	5,5	6,5	4,9
Vasa valkrets	19,4	25,8	20,7	21,1	25,2	19,3
Åland		90,5			81,3	

I tidigare europaparlamentsval har SFP fått drygt 90 procent av alla sina röster i fem valdistrikt. År 2019 var förändringarna i antalet röster jämfört med det förra valet förvånansvärt marginella, delvis obetydliga: Helsingfors 14,8 % av partiets sammanlagda röster (17 207 röster, +21), Nyland 29,9% (34 728, -2), Egentliga Finland 9,1% (10 559, +146), Vasa valdistrikt 31,2 % (36 179, -1 518) och Åland 7,8 % (9 000, -1 972).

Röstningsprocenten 2019 sjönk med 30 procentenheter från vårens riksdagsval till europaparlamentsvalet i juni, vilket innebar att alla partier förlorade röster. De partier som bäst lyckades mobilisera sina väljare var SFP, De Gröna, Kristdemokraterna och Samlingspartiet. Alla dessa samlade över 70 procent av antalet röster de fått i riksdagsvalet. För Sannfinländarna, SDP, Vänsterförbundet och Centern var det däremot betydligt svårare att mobilisera sina väljare.

Bild 9. *Partiernas röstetal i riksdagsvalet och i EU-valet 2019 i proportion till varandra*

	riks 2019	EU 2019	%
SFP	139 640	115 962	83,0
<i>inte Åland</i>		106 962	76,6
De Gröna	354 194	292 892	82,7
KD	120 144	89 204	74,2
Samlingspartiet	523 957	380 460	72,6
Centern	423 920	247 477	58,4
Vänsterförbundet	251 808	126 063	50,1
SDP	546 471	267 603	49,0
Sannfinländarna	538 805	253 176	47,0

Beräknade med koefficienter i tabellen och med röster i riksdagsvalet 2023 som bas, ger tankeexperimentet grovt taget följande resultat för EU-valet 2024: Samlingspartiet (26 %) 4 mandat, SDP (17 %) och Sannfinländarna (16 %) 2–3 mandat, Centern (11 %) och De Gröna (10 %) 1–2 mandat, Vänsterförbundet (6 %), SFP (6 %) och Kristdemokraternas och Rörelse Nu:s valförbund (6 %) 1 mandat var.

Siffrorna visar vissa tendenser men de kan inte betraktas som en prognos. En hållbar formel för röstningsbeteendet finns inte. Det har redan gått ett år sedan riksdagsvalet och åsikterna om den sittande regeringen är kraftigt delade.

Deltagandet i EU-valen har tenderat vara lågt. Om aktiviteten stiger är det bland de stora partierna Sannfinländarna och SDP som har mest att vinna och av de medelstora partierna skulle Vänsterförbundet och Centern gynnas. För SFP skulle det paradoxalt nog vara rena giftet, eftersom partiet i europaparlamentsvalen nästan nått upp till sitt relativt låga maximala tak. Utökningen av antalet parlamentsledamöter till femton förbättrar förutsättningarna, men ett tilläggsmandat är ett eftertraktat byte.

SFP:s nöd har underlättats av att de synligaste kritikerna av regeringsarbetet, riksdagsledamot Eva Biaudet från Helsingfors och Svensk Ungdoms avgående ordförande Julia Stähle, kandiderar. Det möjliggör en röst på SFP också utifrån ett kritiskt perspektiv – och samtidigt en kritik mot den linje partiet fört i inrikespolitiken. Lojaliteten med partiet har alltid varit stor när det är dags att avge sin röst, också om det blivit allt svårare att överföra detta röstningsbeteende till följande generation.

Behövs det en finlandssvensk röst i Europaparlamentet?

Tankesmedjan Magma har i opinionsmätningar inför de tre senaste EU-valen frågat svenskspråkiga finländare om de anser att det alls är nödvändigt med finlandssvensk representation i Europaparlamentet. Fastän trenden varit nedåtgående har fyra av fem svarat ja, av SFP:s väljare rent av 90 procent. I Österbotten har frågan om en finlandssvensk representation i parlamentet i Bryssel ansetts viktigare än i huvudstadsregionen, i Nyland eller i Egentliga Finland.

Bild 10. *Behövs det en finlandssvensk röst i Europaparlamentet?*

	ja	spelar ingen roll	nej	vet inte
2009	85 %	8 %	5 %	2 %
2014	82 %	14 %	3 %	2 %
2019	77 %	17 %	3 %	4 %

Ålands saknades i opinionsmätningen från 2019, men ålänningarna har varit så gott som eniga om att det svenskspråkiga Finland bör vara representerat i Bryssel. Landskapet har rent av velat få en egen representant bland europaparlamentarikerna. Drömmen har ändå inte infriats, inte heller då Finland 2020 bereddes en tilläggsplats

som en följd av Storbritanniens utträde ur unionen. Riksdagen ansåg inte att Ålands 30 000 invånare utgör ett tillräckligt stort underlag för att räcka till ett eget åländskt mandat.

Det är inte lätt för hela den svenskspråkiga folkgruppen heller, fastän den är ca tio gånger större. Med en andel på ca 5,2 procent av landets befolkning är en parlamentarikerplats inte garanterad, även om alla skulle rösta på en och samma kandidatlista. Behovet av representation har ändå lett till förhållandevis större mobilisering bland finlandssvenskarna än bland finländarna i gemen. Stödet för SFP har varit klart högre i alla EU-val jämfört med i riksdagsvalen.

Inte ens populära svenskspråkiga kandidater på andra partiers listor har tillsvidare lyckats rubba partiets ställning. SFP:s kandidater har gång på gång tagit sig över tröskeln, men ibland med mycket små marginaler, så ingenting kan tas för givet inför kommande val.

Det låga valdeltagandet i Finland har spelat SFP i händerna, men inget parti som respekterar demokratin kan bygga sin valstrategi på det. Ur legitimitetssynvinkel är det värdefullt i sig att mandaten fås i rättvisa och jämlika val, och inte via minoritetskvoter.

Valförbund är ett sätt att nå över rösttröskeln. År 1999 var detta en framgångsrik strategi för SFP, men efter det har partiet inte hittat någon lämplig samarbetspart. Kristdemokraterna försöker återvinna sitt förlorade mandat genom valförbund med Rörelse Nu, som i riksdagsvalet 2023 fick 2,4 procent av rösterna. Rent matematiskt torde valförbundet räcka för säkra ett mandat. Å andra sidan är Rörelse Nu en nykomling i EU-valen, och efter att Harry Harkimo bestämde sig för att inte ställa upp blev partiets lista utan namnstarka kandidater.

Svenskspråkiga röstmagneter i europaparlamentsvalen har mestadels funnits bland andra partier än på SFP:s lista. Personlig dragkraft och ett känt namn över språkgränsen har borgat för framgång. Förutom Vänsterförbundets Li Andersson finns den här gången inga sådana kandidater. SFP:s eviga dröm är att utvidga sitt stöd också

bland de finskspråkiga men det har varit svårt att locka lämpliga kandidater. Tillsvidare har SFP ändå lyckats bra i EU-val tack vare sina väljares lojalitet.

”Jag ställer upp för att säkerställa att SFP ska få in en kandidat och förnya mandatet”, med de orden yppade historieprofessor Henrik Meinander sina motiv till att för första gången kandidera i ett politiskt val. Det slag av talkoanda behöver SFP för att än en gång få fart på sin valkampanj. Partiet har inte råd med passivitet eller internt missnöje. Även om de svenskspråkiga väljarna är lojala, måste varje röst vinnas på nytt i varje val. Det kallas för representativ demokrati.

